

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA

TOIMETUS:

PEATOIMETAJA: **AUG. OINAS.** TOIMETUSE SEKRETÄÄR: **JAAN PERT**
GUSTAV SAAR, ADELE JÜRGENS, E. KÖSTNER

Noorile kaasvõitlejaile.

Taas on tulnud yle tuhande noore yle halli Akadeemia läve.

„Tuhat noort sõdurit vaimu ja valguse armeesse,“ on vist ilutsend optimistid. „Toitva Ema lasteks...“ targa ja armurikka jumalanna soosikuiks... Emajõe Atheenasse. Tuhat kakssada uut noort haritlast... tööle oma maa ja rahva hääks...“ Mh?

Isegi... „teaduslikule tööle...“ on lisand mõned.

„Tuhat uut raha- ja leivaraiskajat Eesti rahva turjale,“ ohkasid vist kyll palju enamad. „Haritlaste yliproduksioon!“ käis hädaldus yle terve maa (s. o. yle ajalehtede!) Käib praegugi veel — yhes vaidlustega Ylikooli põhisääduse ymber. Ja nii mõnigi terav sõna lendab kirjuja valgemytsiliste pihta, kelle pääle yksi peaaegu sama palju riigi raha tulevat raisata, kui kõigi teiste Vabariigi õpilaste pääle kokku — ja kes siiski tihti ainult ymber logelevat — ja lõpuks vast ainult „kirjutajaiks“ valmivat (isegi sääi mitte hääks, sest burshiaastad on hävitand närvide ja — käekirjade korralikkuse!)

Nii käib kõmin yle terve maa. Ainult yliõpilaste eneste keskelt ei kuule midagi. Ja ainult nende eneste poole ei ole pöörnud keegi — veel

vähem nendeks saajatele pole lausund keegi midagi, maha arvatud vahest mõned kulund, yldised laused immatrikulatsioonil — ja, kui imetegu, yhe-kahe professori aktuaalsemalaadiga väljendused esimesil loenguil... Muud — kõnelavad, nagu nad ikka on kõnelend, ainult vormist — ja rahast, mis sellele kulub; sisu, inimeste suhtes aga nad passiivselt on ainult, ilma midagi muuta ega juhtida pyydmeta, on ainult — kas naiiv-optimistid, või paatud passiivpessimistid.

„Vaimu ja valguse armeesse...“ kas ikka tõesti? Kas tuhat „uut, värsket sõdurit“ sinna, nii jõuetule väeliinile? Või tuhat uut „logardit ja elupõletajat?“ Või tuhat tuupurit ja unimytsi, kes lähevad kuhu lykatakse?

Kummas arvamises on enam tõtt? Mis vastaksid need tuhat noort ise, kui nad endale täie selgusega selle kysimuse seaksid? On nad selle endale seadnud? Olete teie endale selle kysimuse seadnud?

Andke andeks, noored kaasvõitlejad, kui lähen isiklikuks ja koolmeisterlikuks. Yliõpilase eluiga on lyhike. Ta vältab vaid 3—4—5 aastat, siis ollakse „vana...“ Ja vanad on ikka pisut koolmeisterlikud. Nad tahavad noori kasva-

SISU: Olderman — Noorile kaasvõitlejaile. Ado Kalamees — Anatole France. Anatole France — Alfonsiine. Joh. Schütz — Aimus ja Sügisidüll. Agnes Vesilo — Jalutusel. J. Pert — Pallase näitus. Bor. Pravdin — Valerij Brjussov. Naani — Siis kui lähenes surm. X. Krokodill — Eesti isiklik koosseis (epigrammid). E. M. Ak. Kirjandusühingu Kujutava-Kunsti toimkond. Organisatsiooni teated ja ak. kroonika.

Hind 25 mk.

tada, nad tahavad, et järeltulev põlv jätkaks nende pyyete teostamist, nad tahavad, et ta neid paremini teostaks. Neil on hirm ta pärast, nad pyyavad ette aimatagi, kuhu poole iga aasta tulnukate juurevoolu läbi yliõpilaskonna — ja seega kaudselt yldse meie intelligentsi — vaimline elu suundub. Nad tõttavad ette oma otsustele ja kartustele vastust otsima — arvamises.

Ei või öelda, et see ettearvamine teie, tänavuaastase tuhandelise polgu puhul annaks palju roosilisi lootusi. Tulete Eesti keskkoolist — kyll nii noorest aga siiski tihti nii vanast ja hallist oma vaimu poolest. Oma veel noore ja harjumatu — tihti otse harimatu — õpetajaskonnaga pole see kool vist kyll kaugeltki annud teile seda, mida oleks pidand andma: mitte sissevilitud teadmiste ladusid, vaid elulisi oskusi ja võimeid, mitte päälesurutud dressuuri vaid isetegevat, tahtekindlat iseloomu, mitte sissetuubitud välismoraali ja kroonu-patriotismi, vaid põlevat kultuuritahet ja armastust oma ja kogu ilma töötava rahva vastu, kaasaelamist oma rahvuse kui ka kogu inimkonna elu ja kõrgemate kultuuri-pyyetega.

Kooli puudusi parandada oleks võind noorte isetegevus oma juhtide, ärksamate kaasõpilaste või vanemate tegelaste ymber koolidevahelises noorsooliikumises. Selle on võimatuks teind byrokraatlik valitsus oma keeldudega — kui ka peaaegu igasuguse toetuse puudus vanadelt. Mõnes koolis hingitsevad ringid — kus aga tihti ainult klassis tehtavat tööd pisut täiendetakse, ilma et midagi värskemaid, aktuaalsemaid huviseid äratetaks ja arendetaks. Ei viida aga noort huvitust aktuaalsetesse kultuuriprobleemesse, siis muidugi otsib ta oma huviala mujalt (ainulttui-

maks dresseeritud „paipoisid“ ja tuupurid rahuldavad meie kooli klassis-antavaga!) Tagajärjed on kyllalt näha: õpetajad ise kõnelevad pessimistlikult „korporantismi vaimust“ mis terved koolid — isegi Tartus — on uinutand halli huvipuudusse ja salajasse pummeldamisse. Eriti neilt väljadelt olevat rebaseid tänavu sygisel hästi signend, räägivad keeled.

Nii muidugi! Säält tulijad juba ei tarvitse palju kahelda oma organisatsiooni valikus nyud. Neile on teada, kus nad oma vaimu (pigem vaimust) edasi võivad arendada — kõiges „akadeemilises vabaduses“! Ja kui ei ole teada — siis võib ju uusi kombineerida, kõik värvide yhtumid pole ju siiski veel ära võetud ja muud programmi ega mõtlemist uue korporatsiooni asutamine ei näi nõudvat. Majanduslikud ras-kused? — noh, kelle isa mitte tublit rahapatsakat pole suutnud kokku kiskuda, see juba „päris“ korporandiks ei kõlba — ega lähegi.

Kuid teised? Mida teevad teised, kes keskkoolist siiski on kaasa toond oma noorusliku puutumatus (vähemalt teadmatuse) ja loomuliku põlgustunde tyhja elu vastu? Nende seisukord on ebamäärane ja raskegi. Mitmed astuvad eri seltsidesse, kus tuttavaid ees on ja saavad säälsest tutvusringist tavalisse yliõpilaselu tõmmatud ja juhitud. Suurem osa aga tammub yhelt loengult teise, imestab kuidas nii vähe tööd on, mida otsekohe peab tegema ja kuidas seepärast yle jääb nii palju igavat, aga vabadustundest kipitsevat aega. Loenguil käies soetuvad viimaks ka neile mõned tutvused, lisaks endistele koolipõlve aegsetele, ja nii harjutakse viimaks elama oma ette, tavalise „metsikuna“.

Nii on syndind noorte suurema osaga iga aasta, nii ka tänavu. Kuid ometi: orga n i s e e -

Anatole France †.

A. K.

Prantsusmaa kirjanik, kes suri 12 okt. s. a. kaheksakümne aastasena, pääle selle kui alles mõni kuu tagasi pühitseti seda tema sünnipäeva, on väga tuttav, kui mitte otsekohe oma teoste kaudu, siis nende nime-tatud sündmuste tõttu ja juba sellest ajast ja sellegagi, et ta kolm aastat tagasi kirjandusliku Nobeli auhinna päris. Teda on ülistatud kõigis mais ja ringkonnis (väljaarvatud ainult osa saksa rahvuslasi). Meil Eesti on temaga tegutsetud võrdlemisi rohkem veel kui mitmel pool mujal (n. põhjalik käsitlemine prof. G. Suitsi loengutes ja tema õpilaste seminaartöödes), kuid selle-juures on käsitlemine ölnud teoreetiline; G. Suitsi ettekanded väärivad avaldamist raamatuna, kuna see oleks siis esimene kirjanduslik suuruurimus Eestis, olgugi et meil ühegi eesti oma kirjaniku kohta pole rohkem kui mõni lühikene essee. Ka igalpool ajalehis ja ajakirjes on ilmunud enam või vähem objektiivseid kir-

jutusi. Palju väiksem on aga kahjuks see osa, mis eesti lu-gejale praegu kättesaadav on France'i loomingust enesest.

A. France (Thibant), sünd. 1844 a., oli Pariisi aguli laps, bukinisti poeg, kirglik vanade raamatute ja kir-janduse austaja. Loomusega, mis ar enes alati täitsa omasoodu, kindla sisemise instinktiga vastu seistes mitmesugustele kõrvalekallutatavatele ja lahjendavatele kasvatusmõjudele. Oma loomingus (mida on üle nelja-kümne raamatu romaane, novelle ja artikleid) on ta vähekene liig üksikasjadesse kalduv, mõtte igakord-set kõige pretsiisimat kuju taotlev, kui et kuuluda kergelt loetavate kirjanikkude hulka. Väga palju omapärast nägemisevõimet, oluliseima tabamise võim-et lihtsamateski asjades, need on omadused mis tema töid kannavad, kuna neid ei kanna otsast otsani jook-sev ühtlane ja n. ü. ametlikult maksev sündmustiku intriigi, üldkompositsioon.

rimatu olemine on pahel „Metsik“ olemine ilma mingi ligema intelligentse kasvamismiljööta jätab tõesti „metsharitlasteks“. Ehk olgu siis, kui kelgi on mingi perekondlik või isiklik laiem läbikäimispiir — mida aga vähemalt 90% meie üliõpilasist ei oma.

On palju ka neid, kes vaatavad ja valivad — semestri, teise, kolmanda, neljanda — ja siis viimaks enne ylikooli lõpetust astuvad mõneks semestriks kuhugile yhingusse, mille eluga nad kauema „Stammgast'ina“ harjund. Kuid ka see on õieti väärnähtus. Nagu juba öeldud, „vita nostra brevis est“, üliõpilaselu eriti. „Aeg kaob kiirelt“ — ja vana üliõpilasena ei paendu ikkagi enam hästi „nooreks liikmeks.“ Just esimene õpiaasta on aeg ylikooli töö ja üliõpilaseluga kodunemiseks. Teisel õpiaastal pole enam seks kyllalt aega sel, kes tööd lõsiselt võtab ja pole ainult tulnud Tartu „lulli lööma“. On vaja valida ja otsustada ruttu, syttida ja põleda ruttu, jah, ka „akadeemiliselt“ hulluda ja hullutseda kui syda lustib — aga sedagi ruttu, selleski pole aega raisata! Valida oma yhingut kuu või kaks on otse tarviline, üks semester — on tihti vajalinegi, aasta — mõnikord lubatav, aga yle selle läheb juba venitamiseks.

„Aga kuhu siis, kuhu yhingusse astuda?“ kysivad nii mitmed. Kysivad eneselt, kysivad teistelt, kysivad sedagi kirjutust lugedes.

Ei tea, ega võigi vastata midagi kindlat nime. Tavalisti on igal noorel siiski juba kujunend mingi algeline ilmavaade, tõekspidamiste hulk — ja muudki harjumused, mida tundes ta ainult ise lendale vastava, samavaimulise yhingu võib valida Yldisema, poliitilise ja kultuurpoliitilise ilmavaate järgi on ju raske meie yhinguid kindlamalt jagada. Umbkaudselt võiks vahest piiritella ai-

nult kolm pääryhma — öeldes, et korporatsioonid vastavad äärmistele parempoolsetele, „vanad“ seltsid (E. Yliõp. Selts, E. Naisyliõp. S. j. t.) parempoolseile ja keskerakondale, „noored“ seltsid („Yhendus“, „Põhjala“, „Veljesto“, „Raimla“ j. t.) sisaldavad enam radikaal-progressivistlikke, osalt sotsialistlikke elemente, kuna kommunistliku ilmega on loiaalselt vaid „Sotsiaal-filosoofiline yhing“. Maakondlikud Kogud on, nagu loomulik, ysna ilma poliitilise ilmeta, kuid vastavad oma koosseisus nähtavasti siiski enam kahele keskryhmale.

Nii on siis eraldi olemise põhjustajaks ja seega ka noore valiku määrajaks siiski vaid iga yhingu sisemine vaim, millega tavalisti ei saa tutvuda muudu, kui ise sääli viibides. Salalikkuse katte all on ju ikka veel meie intiimyhingud. Midagi ei teata väljaspool nende siseelust, põhimõtteist, sihtidest, kodukorrast, tööst sees ja väljaspool. Pole kujunend senni yhtki avalikku tutvustuskommet ja raske on seda läbi viia. Mitmes org-is maksab isegi sarnane „kelmiordu“ obskurantlik keeld, et liikmed yldse ei tohi orgi-asjust väljaspool rääkida!

Mis võiks niisuguse korra juures kõnelda eri yhinguist, mida soovitada avalikult!? Ei muud, kui ainult — avalikult ja kindlalt — suurt ettevaatust nende valikul!

Pyydke teha endale selgeks esmalt — mis jaoks lähete yhingusse, mida otsite säält? Yliõpilasyhingu eri ylesandeid on pikemalt eriteldud albumis „Mõtteid valmivast intelligentist“, ja mujal, ega ole seega siin tarvidust ega ruumigi neil viibida. Võtke vähemalt needki aluseks, arvustage ja täiendage neid ja kujundage välja oma nõuded yhingule. Ja nende kohaselt valige oma yhing. Valige tõsiselt mõeldes, va-

Tema ilmavaade on t. m. kontemplatiivse karakteriga; tal puudub nii palju kirge ja viha, et olla tõsine satiirik, mida on igauks, kes tõelise elu varjukülgedele inimsuse (mitte inimlikkuse) mõödupuuga läheneb. Ta on mingisugune muistse eudemonistliku hingerahuga vaatleja, mõistliku ja aruka südamlikkuse edustaja.

Eesti keeles tean varemalt lugenud olevat paljuid tema vähemaid asju. Neid on ilmunud eriraamatutena „Noor-Eeesti“ kasuliku valgustustöö ajajärgu tulemusena, kus odavate rahvaraamatute näol ka kaks vihku A. France'i novelle ja legende „Jutud“ I ja II ilmusid. Pääle selle on aga ajakirjes ja ajalehis ilmunud veel siin seal mõnigi muu tema novell; võib olla on niiviisi tõesti eesti keeles juba olemas olnud olulisem osa tema vähemate novellide toodangust, kuid praegu ei ole sellest enam tõelist ülevaadetki. Praegu on France meie raamatulaual täitsa puuduv kirjanik. Ja ainult rikkaväärtusliku, Prantsuse revolutsiooni ainega ajaloolise romaani „Jumalad janunevad“ peadne ilmu-

mine eriraamatuna oleks selle puuduse esimene hästi tabav kõrvaldamine. Siis aga jääksid veel ootama järke tema ajakohase (nüüd vast seda täiel määral siiski mitte enam) Prantsusmaa keskmise ja kõrgema väikekondanluse kihtide elu läbilõiget pakkuvad „Histoire contemporaine“i „neli romaani, eriti „Professor Bergeret Parisis“ üksiku teaduseinimese tüübi ja kõrvalmotivevina huvitava koerahingeelu kujutusega, ning „Valliljalakas“ katoliiklilise usuelu ja selle ametliikkude edustajate kujutlusega. Novellikogudest oleks küll esimesel kohal „Perlmuttertoos“ ja „Craingubeilli“. Iseäranis ajakohast ja populaarset prantsuse romaani taotleb kõrgemate kihtide elu käsitlev armastusfilosoofiline romaan „Punane lillia“; kuid see teos on oma käsitusviisi ja aine poolest erandlik ja võõraspärane france'ilikkusele, kuigi just see teos on Prantsusmaal olnud senikõige loetavam France'i raamat, nagu ilmutab statistika. Seda võib ta olla osalt sellepärast, et ta on kõige enam tõesti konventsionaalsete mõistete kohaselt läbi ja lõpuni viidud romaan.

tada, nad tahavad, et järeltulev põlv jätkaks nende pyyete teostamist, nad tahavad, et ta neid paremini teostaks. Neil on hirm ta pärast, nad pyyavad ette aimatagi, kuhu poole iga aasta tulnukate juurevoolu läbi yliõpilaskonna — ja seega kaudselt yldse meie intelligenti — vaimline elu suundub. Nad tõtavad ette oma otsustele ja kartustele vastust otsima — arvamises.

Ei või öelda, et see ettearvamine teie, tänavu-aastase tuhandelise polgu puhul annaks palju roosilisi lootusi. Tulete Eesti keskkoolist — kyll nii noorest aga siiski tihti nii vanast ja hallist oma vaimu poolest. Oma veel noore ja harjumatu — tihti otse harimatu — õpetajaskonnaga pole see kool vist kyll kaugelki annud teile seda, mida oleks pidand andma: mitte sissevilitud teadmiste ladusid, vaid elulisi oskusi ja võimeid, mitte päälesurutud dressuuri vaid isetegevat, tahtekindlat iseloomu, mitte sissetuubitud välismoraali ja kroonu-patriotismi, vaid põlevat kultuuritahet ja armastust oma ja kogu ilma töötava rahva vastu, kaasaelamist oma rahvuse kui ka kogu inimkonna elu ja kõrgemate kultuuripyyetega.

Kooli puudusi parandada oleks võind noorte isetegevus oma juhtide, ärksamate kaasõpilaste või vanemate tegelaste ymber koolidevahelises noorsooliikumises. Selle on võimatuks teind byrokraatlik valitsus oma keeldudega — kui ka peaaegu igasuguse toetuse puudus vanadelt. Mõnes koolis hingitsevad ringid — kus aga tihti ainult klassis tehtavat tööd pisut täiendetakse, ilma et midagi värskemaid, aktuaalsemaid huviseid äratetaks ja arendetaks. Ei viida aga noort huvitust aktuaalseisse kultuuriprobleemesse, siis muidugi otsib ta oma huviala mujalt (ainult tui-

maks dresseeritud „paipoisid“ ja tuupurid rahuldavad meie kooli klassis-antavagal) Tagajärjed on kyllalt näha: õpetajad ise kõnelevad pessimistlikult „korporantismi vaimust“ mis terved koolid — isegi Tartus — on uinutand halli huvipuudusse ja salajasse pummeldamisse. Eriti neilt väljadelt olevat rebaseid tänavu sygisel hästi siginend, räägivad keeled.

Nii muidugi! Säält tulijad juba ei tarvitse palju kahelda oma organisatsiooni valikus nyyd. Neile on teada, kus nad oma vaimu (pigem vaimutust) edasi võivad arendada — kõiges „akadeemilises vabaduses“! Ja kui ei ole teada — siis võib ju uusi kombineerida, kõik värvide yhtumid pole ju siiski veel ära võetud ja muud programmi ega mõllemist uue korporatsiooni asutamise ei näi nõudvat. Majanduslikud raskused? — noh, kelle isa mitte tublit rahapatsakat pole suutnud kokku kiskuda, see juba „päris“ korporandiks ei kõlba — ega lähegi.

Kuid teised? Mida teevad teised, kes keskkoolist siiski on kaasa toond oma noorusliku puutumatus (vähemalt teadmatuse) ja loomuliku põlgustunde tyhja elu vastu? Nende seisukord on ebamäärane ja raskegi. Mitmed astuvad eri seltsidesse, kus tütta vaid ees on ja saavad säälselt tutvusringist tavalisse yliõpilaselu tõmmatud ja juhitud. Suurem osa aga tammub yhelt loengult teise, imestab kuidas nii vähe tööd on, mida otsekohe peab tegema ja kuidas seepärast yle jääb nii palju igavat, aga vabadustundest kipitsevat aega. Loenguil käies soetuvad viimaks ka neile mõned tutvused, lisaks endistele koolipõlve aegsetele, ja nii harjutakse viimaks elama oma ette, tavalise „metsikuna“.

Nii on syndind noorte suurema osaga iga aasta, nii ka tänavu. Kuid ometi: organisee-

Anatole France †.

A. K.

Prantsusmaa kirjanik, kes suri 12 okt. s. a. kaheksakümne aastana, pääle selle kui alles mõni kuu tagasi pühitseti seda tema sünnipäeva, on väga tuttav, kui mitte otsekohe oma teoste kaudu, siis nende nimetatud sündmuste tõttu ja juba sellest ajast ja sellegagi, et ta kolm aastat tagasi kirjandusliku Nobeli auhinna päris. Teda on ülistatud kõigis mais ja ringkonnis (väljaarvatud ainult osa saksa rahvuslasi). Meil Eestis on temaga tegutsetud võrdlemisi rohkem veel kui mitmel pool mujal (n. põhjalik käsitamine prof G. Suitsi loengutes ja tema õpilaste seminaartöodes), kuid sellejuures on käsitlemine õinud teoreetiline; G. Suitsi ettekanded väärivad avaldamist raamatuna, kuna see oleks siis esimene kirjanduslik suuruurimus Eestis, olgugi et meil ühegi eesti oma kirjaniku kohta pole rohkem kui mõni lühikene esse. Ka igalpool ajalehis ja ajakirjes on ilmunud enam või vähem objektiivseid kir-

jutusi. Palju väiksem on aga kahjuks see osa, mis eesti lugetajale praegu kättesaadav on France'i loomingust enesest.

A. France (Thibant), sünd. 1844 a., oli Pariisi aguli laps, bukinisti poeg, kirglik vanade raamatute ja kirjanduse austaja. Loomusega, mis ar enes alati täitsa omasoodu, kindla sisemise instinktiga vastu seistes mitmesugustele kõrvalekallutavatele ja lahjendavatele kasvatusmõjudele. Oma loomingus (mida on üle neljakümne raamatu romaane, novelle ja artikleid) on ta vähekene liig üksikasjadesse kalduv, mõtte igakordset kõige pretsiisimat kuju taotlev, kui et kuuluda kergelt loetavate kirjanikkude hulka. Väga palju omapärast nägemisevõimet, oluliseima tabamise võimet lihtsamateski asjades, need on omadused mis tema töid kannavad, kuna neid ei kanna otsast otsani jooksev ühtlane ja n. ü. ametlikult maksev sündmustiku intriig, üldkompositsioon.

rimatu olemine on pahel „Metsik“ olemine ilma mingi ligema intelligentse kasvamismiljöötä jätab tõesti „metsharillasteks“. Ehk olgu siis, kui kelgi on mingi perekondlik või isiklik laiem läbikäimispüü — mida aga vähemalt 90% meie yliõpilasist ei oma.

On palju ka neid, kes vaatavad ja valivad — semestri, teise, kolmanda, neljanda — ja siis viimaks enne ylikooli lõpetust astuvad mõneks semestriks kuhugile yhingusse, mille eluga nad kauema „Stammgasli“na harjund. Kuid ka see on õieti väära nähtus. Nagu juba öeldud, „vita nostra brevis est“, yliõpilaselu eriti. „Aeg kaob kiirelt“ — ja vana yliõpilasena ei paendu ikkagi enam hästi „nooreks liikmeks.“ Just esimene õpiaasta on aeg ylikooli töö ja yliõpilaseluga kodunemiseks. Teisel õpiaastal pole enam seks kyllalt aega sel, kes tööd tõsiselt võtab ja pole ainult tulnud Tartu „lulli lõõma“. On vaja valida ja otsustada ruttu, syttida ja põleda ruttu, jah, ka „akadeemiliselt“ hulluda ja hullutseda kui syda lustib — aga sedagi ruttu, selleski pole aega raisata! Valida oma yhingut kuu või kaks on otse tarviline, üks semester — on tihti vajalinegi, aasta — mõnikord lubatav, aga yle selle läheb juba venitamiseks.

„Aga kuhu siis, kuhu yhingusse astuda?“ kysivad nii mitmed. Kysivad eneselt, kysivad teistelt, kysivad sedagi kirjutust lugedes.

Ei tea, ega võigi vastata midagi kindlat nime. Tavalisti on igal noorel siiski juba kujunend mingi algeline ilmavaade, tõekspidamiste hulk — ja muudki harjumused, mida tundes ta ainult ise lendale vastava, samavaimulise yhingu võib valida Yldisema, poliitilise ja kultuurpoliitilise ilmavaate järgi on ju raske meie yhinguid kindlamalt jagada. Umbkaudselt võiks vahest piiritella ai-

nult kolm pääryhma — öeldes, et korporatsioonid vastavad äärmistele parempoolsetele, „vanad“ seltsid (E. Yliõp. Selts, E. Naisyliõp. S. j. t.) parempoolseile ja keskerakondele, „noored“ seltsid („Yhendus“, „Põhjala“, „Veljesto“, „Raimla“ j. t.) sisaldavad enam radikaal-progressivistlikke, osalt sotsialistlikke elemente, kuna kommunistliku ilmega on loiaalselt vaid „Sotsiaal-filosoofiline yhing“. Maakondlikud Kogud on, nagu loomulik, ysna ilma poliitilise ilmeta, kuid vastavad oma koosseisus nähtavasti siiski enam kahele keskryhmale.

Nii on siis eraldi olemise põhjustajaks ja seega ka noore valiku määrajaks siiski vaid iga yhingu sisemine vaim, millega tavalisti ei saa tutvuda muudu, kui ise sääl viibides. Salalikkuse katte all on ju ikka veel meie intiimyhingud. Midagi ei teata väljaspool nende siseelust, põhimõteteist, sihtidest, kodukorrast, tõöst sees ja väljaspool. Pole kujunend senni yhtki avalikku tutvustuskommet ja raske on seda läbi viia. Mitmes org-is maksab isegi sarnane „kelmiordu“ obskurantlik keeld, et liikmed yldse ei tohi orgi-asjust väljaspool rääkida!

Mis võiks niisuguse korra juures kõnelda eri yhinguist, mida soovitada avalikult!? Ei muud, kui ainult — avalikult ja kindlalt — suurt ettevaatust nende valikul!

Pyydke teha endale selgeks esmalt — mis jaoks lähete yhingusse, mida otsite säält? Yliõpilasyhingu eri ylesandeid on pikemalt eriteldud albumis „Mõtteid valmivast intelligentist“, ja mujal, ega ole seega siin tarvidust ega ruumigi neil viibida. Võtke vähemalt needki aluseks, arvustage ja täiendage neid ja kujundage välja oma nõuded yhingule. Ja nende kohaselt valige oma yhing. Valige tõsiselt mõeldes, va-

Tema ilmavaade on t. m. kontemplatiivse karakteriga; tal puudub nii palju kirge ja viha, et olla tõsine satiirik, mida on igatiks, kes tõelise elu varjukülgedele inimsuse (mitte inimlikkuse) mõõdupuuga läheneb. Ta on mingisugune muistse eudemonistliku hingerahuga vaatleja, mõistliku ja äruka südamlikkuse edustaja.

Eesti keeles tean varemalt lugenud olevat paljud tema vähemaid asju. Neid on ilmunud eriraamatutena „Noor-Eesti“ kasuliku valgustustöö ajajärgu tulemusena, kus odavate rahvaraamatute näol ka kaks vihku A. France'i novelle ja legende „Jutud“ I- ja II ilmusid. Pääle selle on aga ajakirjes ja ajalehis ilmunud veel siin seal mõnigi muu tema novell; võib olla on niiviisi tõesti eesti keeles juba olemas olnud olulisem osa tema vähemate novellide toodangust, kuid praegu ei ole sellent enam tõelist tulevaadetki. Praegu on France meie raamatulaual täitsa puuduv kirjanik. Ja ainult rikkaväärusliku, Prantsuse revolutsiooni ainega ajaloolise romaani „Jumalad janunevad“ peadne ilmu-

mine eriraamatuna oleks selle puuduse esimene hästi tabav kõrvaldamine. Siis aga jääksid veel ootama järke tema ajakohase (nüüd vast seda täiel määral siiski mitte enam) Prantsusmaa keskmise ja kõrgema väikekodanluse kihtide elu läbilõiget pakkuvad „Histoire contemporaine“i „neli romaani, eriti „Professor Bergeret Pariisist“ üksiku teaduseinimese tüübi ja kõrvalmotiivina huvitava koerahingeelu kujutusega, ning „Valljalakas“ katoliiklilise usuelu ja selle ametlikkude edustajate kujutusega. Novellikogudest oleks küll esimesel kohal „Perlmuttertoos“ ja „Craingubeilli“. Iseäranis ajakohast ja populaarset prantsuse romaani taotleb kõrgemate kihtide elu käsitlev armastusfilosoofiline romaan „Punane lillia“; kuid see teos on oma käsitlusviisi ja aine poolest erandlik ja võõraspärane france'likkusele, kuigi just see teos on Prantsusmaal olnud senikõige loetavam France'i raamat, nagu ilmutab statistika. Seda võib ta olla osalt sellepärast, et ta on kõige enam tõesti konventsionaalsete mõistete kohaselt läbi ja lõpuni viidud romaan.

lige meeletule tuletades oma koolielu ilusamaid, puh-tamaid kujutlusi yliõpilaselust, mitte kuldse priis-kamise unistusi — valige ette mõeldes oma kogu tulevast elu ja tööd. Sest enam kui ehk arva-tagi võib, ripub tavalisti kogu see tulevigi ilme ja tegevus sellest, millises seltskonnas ja õhk-konnas veeta oma muljevärsked ja vastuvõtlikud yliõpilasaastad. Need on hädaohtlikud aastad, need! Vähemalt meil nyyd, kus, nagu öeldud, keskkool nii vähesel määral suudab kasvatada juba kujundet ilmavaatega kultuurinimest.

Kui paljudes on aga yliõpilasaastail kustund seegi kultuuritahte sädemeke, mis ta keskkoo-list ja kirjanduse lugemisest kaasa toond!

Hoiatada tahaks teid: Ärge tulge suurte loo-tustega siia, kes teie olete keskkooliski juba kõrgemat vaimlist tegevust, ilu- ja ideerikkust õppind armastama! „Yliõpilaskond oma valdavas enamikus magab,“ kostavad ikka hyyded. Sel-lega „rahulolematus ei jäta enam midagi soo-vida,“ on hiljuti veel avaldet meie kirjanikpiiride arvamist. Olgu see ehk liialdus — aga laialiset mat, intensiivsemat, selgemat ja iseseisvama-vaimlist eneseteostust, enesekasvatustki ei leia te siit kyll kuigi palju, tõesti ei.

On suuremalt jaolt hall ja ka oma lõbut-sustes lõpuks yhetooniline, labane ja igav see elu, mida elatakse siin, sydamaises väikelinnas! Ärgu olgu teil aukartust tema vastu sel määral, et laseksite tal kustutada oma ihad laiema ja ilusama järgi, et laseksite ta blaseeritud naera-tusel naeruväärseks teha oma mõtted, mis pole kyllalt „reaalsed“, s. o. mitte kyllalt blaseeritud ja isiku- ning olupoliitilised! O, seda osatakse siin, seda iroonilist yleolevat naeratust! Sellega tehakse naiiviks ja naljaks kõik harilikust kõr-valduvad, tõsisemad, yldisemad, idealistlikumad

endaavaldused. Sellega on yle saadud isegi suure-maist avalikest pöördeyritusist, mis siis veel noo-rest ja alandlikust „rebasest“!

Nii! Usaldamattused ja oma ideaalsest kin-nipidamisega tehke oma valik! Ja kui olete selle teind, siis — siis pidage neist kinni veelgi jon-nakamalt! Ärge laske endale suggereerida seda, mida te oma parema mõistusega ei taha oman-dada! Ärge paenduge alandlikult oma „vana-mehe“ või vanemate kaaslaste „elutarga“ bla-seerituse või traditsionaalsete labasuste hääkskiit-misele, kui neid teie ärkvel sisetunne mitte hääks ei kiida, kui need teie kultuuritahet ei rahulda. Nõudke põhjendusi ka traditsioonidele, nõudke vabadust neist, nõudke oma ideaalide maksina-panekut! Mässake selle vanemate reshiimi ja ainuvõimu vastu, millega teie paremat isikut vä-gistetakse! Mässake, tehke revolutsioone — sel-leks oletegi ju noored, et olevaid vorme omapä-raseks ja paremaks luua!

Ag a harjuge varsti ka mõttega: yhing oleme meie ise! Mõelge siirasmeelselt ja põhjalikult, mida nõuate oma yhingult — ja nõudke kõike seda kõigepäält endalt!

*

Ja olgu need nõuded kõrged! Ärge rahul-duce yliõpilasyhingute kui ainult ajaviite ja lõbustuskohtadega! Vähemalt praeguse ylikooli korra ja vaimu juures on neil täita tähtis peda-googiline ja kultuuriline ylesanne. Vähemalt praegu on muidu Tartus ysn a vähe võimalusi ettekannete ja vaidluste teel end aktiivselt kasvatada mõtte- ja sõnakindlaks haritud inimeseks ja oma rahva kultuurtegelaseks. Ag a n e n d e k s olgu iha saada teil kõigil!

Mis puutub aga neisse tema hilisema ajajärgu teos-tesse, milles ta lähemalt oma lapsepõlve ja nooruse on valinud oma kunstiliseks käsituseseimeks ja kuhu kuu-luvad kõigepäält „Minu sõbra raamat“, „Väike Peeter“ ja „Elu õitsengul“, siis ei tohigi loota neid näha peat-selt tõlgitutena. Sest pooliti isiklikud memuaarid sisal-davad küll enam kui muu just huvitavat neile, kes kirjanikku ennast tema töödes otsivad, kahjuks aga vähem kui teised tema teosed kompositsiooni ja lõppu-ennustava jutuarengu tundemärke.

Alfonsiine.

(Katke Anatole France'i teosest „Väike Peeter“.)

Alfonsiine Dusuel, seitse aastat minust vanem tüdru-kuke, oli kõhnakene ja hädine; tal olid õlitatud juuksed ja tedretähed nägu. Kui ma ei eksis, muide, need kõige andeks-andmatumad puudused maailmas. Ma tunnistan talle aga

ka teisi vähem tähtsaid voorusi, nagu silmakirialikkuse ja kurjuse, nii loomulikkud temas, et neid talle andestati.

Ühel päeval, kui mu kallis ema mind tänavale jalutama viis, kohtasime madam Dusueli ja ta tüdarta. Seisatati ja mõlemad daamid alustasid jutuajamist.

— Oh sa kallikene! kui ilus ta on! hõiskas noor Alfon-siine mind kaisutades.

Ilma et mul oleks olnud seekord niigi palju intelligentisi kui kassil või koeral, olin nagu nemadki ainult koduloom, ja armastasin nagu nemadki kiitmist, mida metsloomad põlgavad. Mõlemaid vanemaid liigitavas vaimustushoos tõstis noor Alfonsiine mu maast üles, surus mu oma rinnale ja kattis mind suudlustega, seejuures kogu aeg minu arm-sust ülistades. Ja samal silmapilgul torkas ta mind nõõp-nõelaga säärest.

Mina muidugi valjusti vastu vehkima, Alfonsiinet rusi-kate ja jalgadega peksma, karjuma ja pisaraid valama.

Seda nähes lasi madam Dusuel oma pilgus ja oma vai-kimises välja paista imestust ja halvaksipidamist. Ma em

Kuulutage siis sõda ilmavaatelisele ükskõiksusele oma organisatsioonil! Maha elumehelik naeratus, maha põlglik yleolemine inimkonna, rahva, elu ja isiku suurtest probleemidest! Maha ka kõhelev eemale hoidmine nendest! Julgelt kõige raskemategi yldiste ilmavaateliste, yhis-kondliste ja poliitiliste probleemide kallale! Nyyd, sel elueal, lõpuks siiski omandetakse siin oma vaated! Ja nyyd säetakse nende põhjal yles ideaalid ja moodustetakse oma eluprogrammid! Ei pärast enam! Kui need jäetakse tegemata nyyd, tehakse pärast vaid „pehme pesa“ programme! Ärge kuulake blaseeritud vanade hoiatusi „liig varase“ eest! Täiskasvand inimesele pole enam midagi liig varane! Neil vanadel aga pole kas neid nooruse mässulisi otsimisi olnud yldse, või on nad need unustand. Ehk veel tõenäolisem on, et nende hoiatuses kõneleb hirm, et noored oma ja paremat otsides ja arvustades vahest ka nende kyyrudele ja kõhtudele juhtuvad kõdi tegema!

Asuge kui võimalik otse systemaatilisel nende kysimuste arutlemisele.

Yliõpiläsyhing on kasvatusasutus ja lõbus kodu yhtlasi. Tal on täita oma tähtis ylesanne valmiva intelligenti kujunemises, ning seega on ta samuti tähtis nagu muugi õpitegevus tol valmimise ajal. Seepärast pole palju, kui temale kulu-tetakse ka suuremal määral aega ja jõudu, eriji ylikooli aja esimeseil aastail. Kolm õhtut nädalas á umb. 3 tundi, (k. 9—12) ei tohiks vähemalt siis mitte olla liig aja raiskamine. Yhel õhtul (nelja-päeval) neist oleks ametlik koosolek seltsi yld-asjust, võimalikult lyhike (1—2 u. tundi, kuna suurema jao jooksvaid, väikse tähtsusega asju juhat-us ise ära peaks otsustama), nii et sellele veel järgneda võiks lauluharjutus või sisemise dist-

sipliiniga tutvunev ja tegutsev noorte liigete koosviibimine.

Teisel õhtul (ytleme laupäeval) oleksid seltskondlikud mingid olengud, vahel omavahelised, vahel suuremad, yhes mõnesu-guste muusikaliste, kirjandusliste või yldhuvi-tavate (kergemate) ilmavaateliste (päevapoliitiliste jne.) ettekannetega ja lõbustustega. Vaheldudes võiks olla omavahelised harjutused mõnesuguste harjumuste (mängud, tantsud jne.) omandamiseks.

Kolmandal õhtul (ytleme, pyhapäeviti) aga oleks ilmavaatelse „seksiooni“ poolt korraldet koosolekud ja vaidlused, et algavat nädalat taas äratet mõttega ja tugevastet kultuuritahtega vastu võtta.

Mõned heidavad vahest ette, et see programm liig palju aega nõuab. Kuid need ei tunne talvalise yliõpilase elu! Kui palju raisatakse neid õhtusi tunnikesi nii kui nii, kohvikus või seltsis konutades või pummeldades. Siin esitet korraldus lisab juurde vaevalt mingit ajakulu, vaid ainult reguleerib ja kasutab seda aega paremini!

Kuid muidugi, teine asi on korraldus, teine asi vaim ja tahe yldse! Kui viimast on, siis võib ju mõjuda ka teisekujulisem ja vähemaajal-iseim vaimline tegevus. Kui ainult mõnelgi huvi ja tõsidust on, ning nad seda ei häbene avalda-mast! Kas koosolekuil või omavahel: haaratagu kinni päevapoliitilisist uudistest ja neis peituvast probleemest, tungitagu kaasa elama oleviku poliitilise, majandusliku, kirjandusliku kultuurieluga, Alguses huviga, pärast teoga! Kus pole esimest! ei järgne kunagi teistki, ei järgne vähemalt tõel-ist innustund tegu, end unustavat tööd!

Ainult yht peetagu meeles vaidluse ägeduses: suurt sallivust teisetimõtlejate vastu. Sest

vaatles mind valulise ilmega, eneselt küsides, kuidas tema ometi oli võinud ilmale tuua üht nii vääratumat last, süüdis-tades kord taevast selles teenimatus karistuses, kord enesele ette heites süüd selles. Lõpuks alistuski ta hämmastanuna ja kurvastatuna minu perversiteedi salapärasusele. Ja ma ei saanud talle midagi seletada, sest ma ei osanud veel rääkida. Need vähesed sõnad, mis ma juba lobiseda oskasin ei olnud mulle vähemakski abiks käesoleval juhtumusel. Jälle jalgadele pandud jäin nuuksuma, silmad pisarais; ja noor Alfosiine kumardades minu üle pühkis minu silmi, haletses mind ja kostis minu eest:

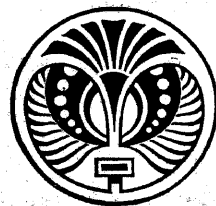
— Ta on nii väike! Ärge tõrelege temaga, madam Noziere. Mul on temast kahju. Ma armastan teda nii väga!

Mitte üks kord, vaid kakskümmend korda, kus Alfon-siine mind niiviisi hoogsalt süleles, torkas ta mind ääremarjast nõelaga.

Hiljem, kui ma juba kõneleda oskasin kaebasin ma ära emale ja madam Mathiassele, kes minu eest hoolitses, selle

ärandliku tegevuse. Kuid mind ei ustud enam; mind kaht-lustati süütause laimamises, et enese vigu sel moel puh-taks pesta.

Juba ammu olen andestanud noorele Alfonsiinele tema äraandliku tigiduse ja isegi tema õlised juuksed. Kuid veelgi enam, — ma olen talle koguni tänulik, et ta mind on palju edasi avitanud juba minu teisel eluaastal inimese loomuse tundmaõppimises.

lõpuks — otsijad on sellel eal siiski veel kõik ja kõiki juhib tõe pyyd ja kultuuritahe. Eks ju?

Nii, et need teid juhiks, seks kuulutage sõda kõigepäält enduimastusele myrkidega! Sõda pummeldusele! Ajage alkohol välja igast organisatsioonist! See on häbi ja teotus neile kui kasvatusasutustele!

Ja seepärast ka: sõda kogu sellele vaimule, mida sarnased pummelu el ja välisdressuuril põhjenevad organisatsioonid endis hellitavad! Sõda korporantismile! Pean seda mõistet kyllalt selgeks, et kõnelda temast kui eitetavast ja põlatavast nähtusest. Vähemalt meie paremas kirjanduses ja ajakirjanduses pole ta peaaegu kuskil teisena esinend, kui pummelusliku, pääliskaudse, rahvavõõra junkruliku vaimu synonyymina! Sõda korporantismile sarnase kindlaks kujunenud mõistena — kuigi ma teadete puudusel ei taha ega või tõendada, et see vaim tõepoolest just kõigis meie korpides valitseks. Mõned neist võivad ju olla ka paremad kui nende nimi! Kuulutage niisugusel korral selle vaimule sõda ka korpides enestes, tehke nad korpideks ilma korporantismi vaimuta, ilma alkoholi vaimuta — vahest suudetakse siis ka veel tolle vana nime au päästa!

Kuid kuulutage sõda siis ka sellele rahvast eraldumise, „herrandlikkuse“ vaimule, mis säääl praegugi meile ikka veel uusi junkruid pyyab kasvatada! On aeg selleks! Just iga aasta juurde tulev tuhandeline yliõpilaste-polk lõhub selle eesõigustet seisukoha, mida haritlased senni nautisid. Ei maksa salata ega kartä: Valmistuge haritud proletariaadi seisukohale, vähemalt teie,

kes teie olete vaimsemate huvidega ja vähem eitetikkuvad! Pehmed pesad on kadund — või ei jatku neid isegi enam „õnupoegadele“. Valmistugem proletaarlasteks, kelle töö vahest halve-minigi tasutakse kui kehalik töö, nagu olevat lugu juba mujal. Kuid iseenesest ei tarvitsegi hirmutada see nimi, mis ei tähenda ju lõpuks muud, kui oma töoviljast elavat varandusetut. O, seda nime võib võtta ka aunimena, omandagem ainult seda enam neid varandusi, mis teile tarvitada jäävad ikka: vaimlised väärtused on need, mis jagades ei vähene, vaid tihti otse kasvavad. Ja ometi võivad nad pakkuda ka peost suhu elavale siiski meeldivamat nau-dingut kui miskid ainelised hyvangud! Nende varanduste pärast maksab ylikoolis käia ka siis, kui see paremat „äraelamist“ ei võimalda.

Neid väärtustundeid endas intensiivseks teha, see on isiku enesekasvatuse suurimaid sihte — ja mitte yksi isiku vaid kogu rahvagi, kes neist yksikuist koosneb. Tõe leidmise, ennast teises ja yldsuses tundmises ning ilu nautimise väärtused, yhiskondliku õigluse alusel — need vanad jumalad jõuavad ikka veel kyllalt rõõmu anda igayhele, kes neid teenib. Saage teiegi nende teenijaiks, olge teie nende „pyhad bataljoonid“ kes nad suuremasse ausse kui senni viivad ka siin sel maal ja sel ajajärgul, kus seda kultuurilist uuestisyndi eriti vajatakse!

Olge seda oma intiimhyngus — kuid ärge alahinnake ka sellekohaste eriliste sihtyhingute tähendust! Neid on peaaegu iga eriala jaoks yks „Akadeemiline“, pääle nende aga ka mõned yldisemad, mis kõigi alade elavaile ja yldhuvi-listeile inimestele peaks tähelepanndavad olema.

Valerij Brjussov.

1873—1924.

Mul juhtus ainult kord näha Valerij Brjussov'i — 1906 a., Moskvas, akadeemilise kirjandusühingu koosolekul. Suurehulgalise auditooriumi ees esines ta Pushkinist lõuna Venemaal. Esituse sisu on ununenud, kuid Brjussov ise — elav, ilmestatud kareda ja tumeda tahte demoonilise vägitõõga, sellena jäi ta mälestusliliseks kujuks minu vaatepiiridele: ta hääl, selge ja laulev — kuid Klinka — paenduva ja kindla laulvusega, nagu pooleks rabades, skandeerides jambe:

И зеленющая влага

пред ним и блещет и шумит

Вокруг утёсов Аю-Дага... („Бахч. Фонтан“)

Maagilise nõidumise maneeris, milliselt ta luges luuletusi, esiletuues subjektiivse meeloodia ja nende aktsendid, ilmnnes geniaalne vormi meister ja tajuja (чувствователь) — „suur riitor“ — See oli aeg, kui juba lainend lõõnd olid „Chef d'oeuvre“, „Me cum esse“, „Tertia Vigilia“, ja „Urbi et orbi“, mis kinnittasid Brjussovile vasturääkimata nõudliku maitre'i autoriteedi, sugereeriva literaarset noorsugu. „Urbi et orbi's“ Brjussovi värs saavutab ülema pingutuse täielise nikerduuse, aades tõepoolest „marmoriks ja pronksiks“ (A. Bjelõi väl-

judendus). Meister, kelle süda — mustast tahtest hõõguv süsi, kinnitab seda uutest aineväljadel, ikka kaasa haarates tulise hingega talle sõnakuulelikku noorust. Ja korraga — selles kõigutamatu enesekindlustuses — „Stephanos“ tähistab pettumust, ja modernismi järjekindla konvistaatori figuur hakkab tumeñema. Luuleilise Öhtumaa pää pioneer ja dekadentsi alustaja Venes, Brjussov ilmneb orgaaniliselt kaugel enese alatud liikumisest. Olles võõraste ainete geniaalne vormija, ei suuda ta sissetungida nende peidetumasse olusse: ta annab ainult lähtekohad, allikad, et hiljem nende üleuhtumist saada ära heidetud. Dekatentsus; läbikasvades falle lähedaste kahe teise vene poeedi vaimse ehituse — Bjelõi ja Blok'i —, areneb sümbollismiks, mille kulminatsiooni määravad aastad 1906—1909.

See tõsiasi oli möödapääsematu: enese kinnitades ilmu- v u e teede sisemistele ja peidetumatele tähendustele, mis säälpool antud kogemuslilisel, dekadentsus, et mitte surra ja degenerereeruda tühjades „nominalia“ udusustes, pidi valguma nende tähenduste enesevaatluse intiimsesse põhisängi, mis mõeldav ainult erilise vaimse struktuuri juures, ilmestatud s i s e m i s e nägemise andega. Sellase struktuuri valdaja- tena ülemal määral olid Bjelõi ja Blok, kuid kuidagi mitte Brjussov — see külm inimese ilma vaatlaja, kellel põinud

Kuivõrra, näit, iga kultuurinimene peab ja sisetungigi tunneb kirjanduse-harrastuse järgi, seevõrra peaks Ak. Kirjandus-yhingu koosolekud huvitavad olema ka igale sel alal mitte-erikule. Nii on lugu ka Ak. Filosoofia yhingu tegevusalaga. Ja samuti mitte ainult „spetsialistide“ jaoks pole ju ometi nii yldkultuuriliste eesmärkide ja huvialadega yhingud, nagu on Yl. Karskuse-yhendus, Ak. Hõimuklub, Ak. Yhistegevuse selts, mitmed maakondlikud Kogud jne. (rääkimata laulukooridest või spordiklubist). Astuge vähemalt mõnedesse neist, anduge nende töösse, anduge pikemalt, kus tööjõudu tarvis. Tõesti, see ei ole maha visatud energia. Vähemalt eneseharjutuseks. Kuid on otse häbi näha, kuivõrra jõudude (ja osavõtjategi) puuduse all kannatavad nyud mitmed neist ettevõttest, kus töö suurema yldkultuurilisegi tähenduse võimatuks teeb ainult see, et kõike tegema peavad ainult mõned yksikud, kuna laiad yliõpilaste sajad (ja tuhandedki vist!) lihtsalt ei-tea-millega oma aja surnuks lõõvad!

Kuid olge selle kultuuritahte aetavad kõigepäält oma isikus! Olge huvirikkad kolme eelmainitud pääväärtuse sihis! Armastage neid ja kõiki mis nendega yhenduses! Eriti armastage raamatut, seda ylikooli-aja päris ylikooli, seda parimat sõpra, huvitavaimat seltsilist! Otsige ja valige neid nii palju kui võimalik — ja ka omadage neid kui palju vähegi võimalik. Olgu teie soetat oma raamatukogu teie uhkus! See on lõpuks vaimuinimese ainus tähtsaim välisvarandus, mis talle rõõmsaks võib muuta kas või vangikoja. Ning nende sõprade keskel viibimine — see on siiski kõige pysivamalt ja ilusamalt lõbustav. Enam kui yhingute myrglid! Enam kui kõrtsides pummeldused! Enam ka kui lollid tun-

dide-pikkused suitsuses ja lämbund õhuga kohvikus konutamised või klatsimised! Jah, kui sõda muile, siis ka logelemisele! Sõda boheemlusele, mis, vähemalt yliõpilaspiirides, pole muud kui mõttevaese logelemise synonymim!

Tooge endaga uus elutunne, terve ja rõõmurikas, töö ja tahterikas: seda loodab, seda hädaliselt tarvitseb ja ootab teilt „tukkuv yliõpilaskond“! Olgu teil uhke tahe olla see oodatav noorus!

Sest eriti: — jääge nooreks! Nii kaua kui võib! Sääl kus võib! Hoiduge blaseerumast, kunni võite — sest viimaks tuleb see ikkagi.

Nagu noortele olen teile kirjutand need lehekyljed, vist mitte just selle targa ja irisema kalduva ajakirja yldstiili kohaselt. Arvasin, et vähemalt teie veel sellest kirjutusviisist yleoleva naerutusega ainult nalja ainet ei leia.

Olen kirjutand ehk asjust, mis näivad teile endastmõistetavad ja ennegi kuulnud. Andke andeks, arvasin, et sellega mõnd teie seast siiski suudan tõsisemalt mõtlema panna teie uue, vahest isegi veel saatuslikuks saava uue elukäanu puhul. Ja siis ei ole see paber siin asjata raisatud.

„Emajõe Ateenas“.
Kolletamise kuul, 1924.

Olderman.

сма ilmasiseelu (мировживания), kes võimne oli loo a ainult kindlaid, tahte hõõguva külmaga taotud kolonne, — kõigi salajase eksoteerik, võõras looma positiivselt ja aktiivselt religiooneid elamusi, ainult mis võimsad viima ilma pühade pühimusse, selle Ding an sich'li. Siin oli asetatud niiviisi fataalne piir kõikpurustava Brjussovi tahte: tal ei olnud silma säälpoolse jaoks ja — õpetaja, Õhtumaa uue poeesia esimene sõjajonäär — ta sattus väljaspoole enesetekitatu voolu:

Железные болты сорвать бы, сорвать бы,

Но пальцы бессильны и голос мой тих...

Kuid Brjussov — kelle üle juba otsus tehtud — ei pane mõõka tuppe, ei katkesta tahte vankumatut vägitegu. Ta laseb välja rida luuletuste kogusid, kirjutab ajaloolisi romaane („Огненный Ангел“, „Алтарь победы“), kaks raamatut novelle, tõlgib Verhaeren'i, Verlaine'i ja teisi, redigeerib sümbolistite pää häälekandjat „Весы“ — kuid kõik see ei suuda takistada temale literaarse kooli juhi positsiooni. Ta peab stseenilt lahkuma, nagu ka sümbolismi Nadson — Balmont, sest ainult Bjelõi ja Blok kannatavad välja tuleproovid ja on määratud püsima lõpuni — üks ilusa daami rüütlinä, ja teine — esoteerilise ilmela-

muste kuulutajana. Selles Brjussovi jõuetuses orgaaniliselt vastuvõtta sümbolismi intiimi ja peidetut — ta saatuse ja isiklik traagilisus. Üksildus saab tema osaks, enese tekitatud voolu juhust muutub ta selle voolu vastaseks, jõuetuks siiski purustada tekkinu. Luuletaja üleminek kommunismi laagrisse, kus antakse talle poeetilise administraatori koht, see Brjussovi „äraand“, mis põhjust annud niipaljudele sõgedalt „teravmeelsetele“ etteheidetele (Gippius ja teised), tähistab ta tahte viimast pingutust jõu juure, ükskõik mis eest. Kuid teda inspireeriv deemon on juba jõuetu, neis jõu üldise languse aastades langeb loov inertsus ja Brjussov hakkab abitult haarama „uut“, vahest lihtsalt imiteerides imaginiste ja proletaarilisi luuletajaid, „pasternakib“, loob viimaste aastate vene poeesia üle akademilisi ülevaateid (mõnikord isegi müristavaid!), kuid — sic transit! — literatuurne „tänapäev“ jääb „ei midagi“ — veel vähem endisest. Oli kunagi Venemaal „sümbolismi“ alustajaks, lõpetab ta juba otsekohese selle kooli surinumatjana (kirjutused „Печать и Революция“), valades oma matuskellade helisse ametliku marksismi „ideoloogia“ laineid.

Bor. Pravdin.

Aimus.

Ma tean: mu ligi jälle oled,
mu ligi nagu õhuline vari.
Või on mu ümber ainult liiva meri,
kun õhupett ja kummalised tuled.

Ent beduüni üle liiva
õhkpeegeldus ka juhüb pühha linna.
Su ligiduse aim ka mind viib sinna,
kui juhatab tee nurmil' viiva.

Siin. päevi-õid käind vilje märgi
ja kõrred kätel libisevad sala.
Siin selgub kõik ja murdub unelmtala —
reaalib arm Su kuju järgi.

Kas Sinu hing ka saman valun põleb,
Kui päike metsa taha vaob?
Kas igatsed kui tähte sära kaob,
Kas üksikund Sul silmad vargsi sulleb?

Sügisidüll.

Maa poole pöörand sügis sünge palge
ja hingab nukralt halli tuult.
Tuul nutab tuult, tuul puhub pilve sulge,
Tuul hilju murrab lehed puult.

Ja metsa kollatõvelise vaatest
lõõb suve helkest vare vaid.
Saab vare igast arast ootest-lootest,
toob valu halja ladva leid.

Käed väljelt ammu taandund tare uttu,
kun partel praksub uudse and.

Ja ahju paistel vestetakse juttu —
kui kergelt tõuseb, mõõnab rind!

Siis tuleb õhtu — õõ ja päeva jätkõi,
ilm nagu askusesse jääb.

Vaid tuulehiil, see igavene matkai
veel käsi silub, palgil' lõõb.

Ja kaugusen, sää! metsa müüri taga,
kun ühtub taevaserv ja maa,
sää! kerkib üles kurbusen nii vaga
kuu-arlekiini paljas pää. **Joh. Schütz.**

Jalutusel.

Läksin välja toast kitsast põldudelle,
linna jätsin kirikkelladega, hobukronudega.
Päike paistis katustelle hallidelle,
palvetaji mytsidelle norun nägudega.

Läksin maanteed liivast pikka, pikka,
kraavin konne sada lugesin.
Nukrus loobus siis must pikka, pikka;
linna kivisydametest välja pugessin.

Tänavaille, tullen, tibutasin ainult
yheainsa naeru kõliseva, jäise
neidudelle, härradelle koristada seinult,
hirvitava pilke jätsin sajarahise.

Nyyd võin minna, teha nagu mõtlin,
kaasan ainult sina, mina, tuulekõne,
magusaim siis, ilusaim nii mõtlin,
lasen lendu heretava mõtte mõne.

Istun — rind on avat vastu tuuli,
peoden sinililled varajased, noored,
sinililli hinged surun vastu huuli,
surevad nii helged, värsked, noored.

Vaiki kuulan pudistaden hõisi,
vaatlen pilusilmi mahajäänud linna,
näen maju, torne, mõtteid teisi,
mis on ammu istutatud sinna.

Vaiki vaatlen herisevail silmil
sõnnikhunikuid, kuld kollaseid kui kuld.
Vaatan, jumal istub lillatavail pilvil,
juuksed nagu meri, nagu kuld.

Läksin välja toast kitsast põldutelle.
Päike paistis linna katustelle hallidelle.

Agnes Vesilo.

Kunstikool „Pallas'e“ õpilas-tööde näitus 12.—26. oktoobrini 1924.

Seekordne kunstikool „Pallas'e“ õpilas-tööde näitus, kui võrrelda eelmiste aastatega, on tugevasti erinev neist, vast isegi täiesti uue ilmega.

Eelmistel aastal oli meeleolu palju kergem, eriti mineval aastal lilleline, õite rikas. Katsetati enam heledate ja soojade värvidega.

Käesoleval korral aga näib üldiselt tooniandvana esinejais teine suun — tumedusse, külmade värvide käsitusi ja vast võiks isegi mingist süngusest kõnelda meie noorte kunstipilaste harjutus-katsetõis ja seega hingis.

On see reaktsioon endisele, isegi koolilises arengus? või kõneleb ka siin ajavaim, kainenemine ja tõsistumine, enesesse süvenemine meie noorte juures?

Võib olla, et on mõlemad küsimused õiged ja kaasamõjud.

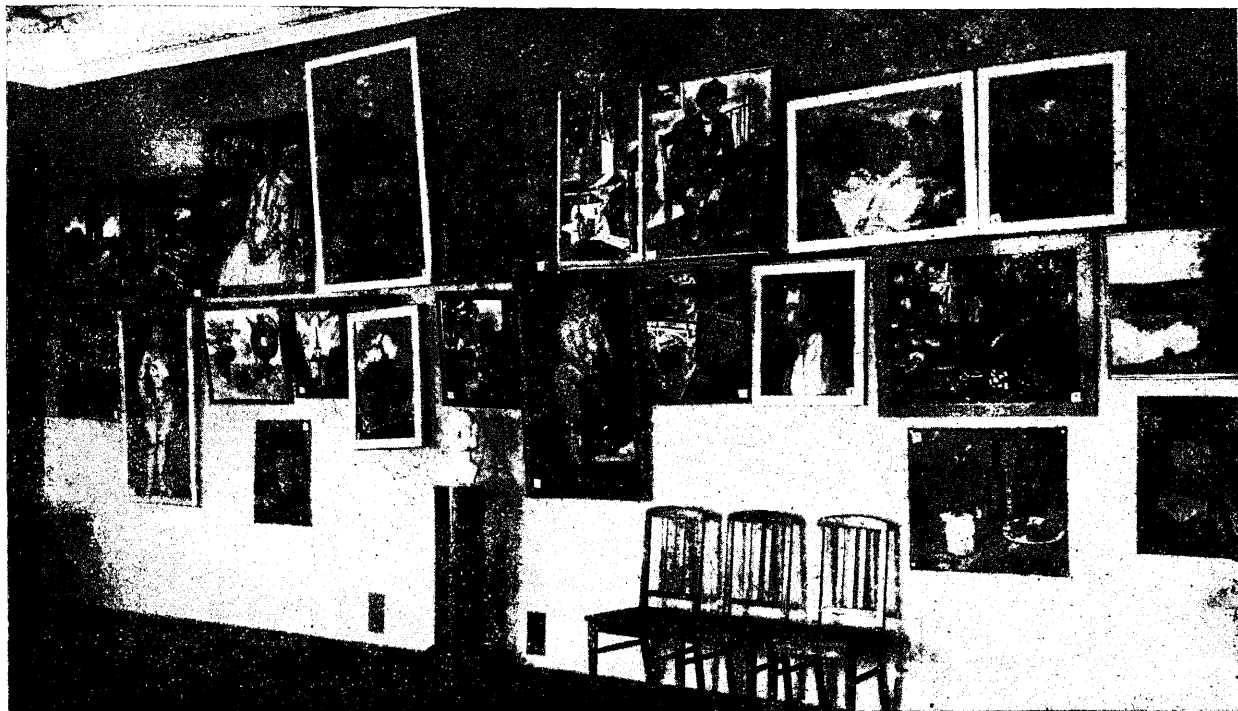
Kas on seeaastane tasapind madalam?

Sellele on raske vastata ja misuke ka vastus ei oleks, ta poleks õige, sest ilme on teine.

On uued kerkimas esiplaanile, esineb ka vanu samas tasapinnas, ja mitmetki õpilasist on tänavuse esituse järele nõrgemad, kui seda olid mineval aastal, isegi ülemineval.

Kuid ühte peab kinnitama, meil on anderikaid noori, on päälekasvamas uusi piigi vibutajaid kujutava kunsti ja üldse esteetilise künnismaal.

Tugevamateks näituse järele peab pidama A. Bergmann'i, K. Pärsimäge, A. Logrinenkot ja nende järele E. Kutsar'it (kahe aasta eest välja-

Kunstikool „Pallas'e“ õpilastööde näitus 12.—24. okt. 1924.

panekud tundusid väärtuslikumadena), A. Siivard'it, H. Markust, jne.

Kui alata vaatlust aktide väljapanekust, siis siin tugevamana peab nimetama A. Jasmini. Samas toas on väljapanud ka Siivard. „Kalevipoja“ illustreerimiskaavandeid, milledes mõndagi huvitavat, nii ütelda literaarne, jutustav tahtev olla. Kohati on mindud liig stiliseerimisse.

Järgmises toas nimetama peaks kõige esmalt Kutsari nr. 54 ja 53. Nende all A. Lukats'i portreed huvitavas värvi käsitluses.

Kolmandas toas omab üldsema tähelepanu K. Luts pliiaats-joonistuste seeriaga portree alalt, kuidagi miniatüüris, kus ollakse nähtavasti kaunis kindel. Selle järele väärivad tähelepanu J. Nõmmik'u ja E. Krus'i pastell-värvipliiaats-pliiaats maastikud, muljelised, kus juures esimene näib tugevamana. A. Markus'elt on huvitav pois'i portree sööga, samuti nimetaksin A. Bach'i oma, mis nähtavasti laias võttes või stiilis läbi viidud.

Samas ruumis on esitatud ka graafika, kus esinevad Paap, Kangilaski ja Soolo. Fantaasia rikkaim näib Paap, kuid ka maitsetum. Soolo tundub tugevamana, õnnestanum gravüürides.

Ülal A. Paap'i kompositsioon „Rusikas“. huvitavaltki nähtud, kuid värvid ja nende lõõm on määrdind, ei jäta vajavat muljet.

Saalis on raskem peatuda üksikasjalisema't, sest väljapanekute vastamisi mõjumine ei lase üksikut väikse ülekaaluga väljapaista, ja raske

oleks kõigist kõnelda. Kuid saali on koondatud kõige tugevam esitus.

Vaatleksime siis eriti silmapaistvaid.

Tahaksin kiita kõige päält K. Pärsimäge. Oma väikestes kompositsioonides on ta veel mineva-aastane, mänglev ja naiiv värvide ja joonega. Kuid siia juure tulevad portreed, mis ületõusevad kogu näitusest omal alal, värvi skaala kaldub külma, kuid töö on antud erilise tunde ja ka maitsega. Just maitset, isesuguse elegeelilise värvinguga tahaksin ma siin kohal kiita. Eriti noore daami portrees, mis tehniliselt veel soovida jätab, kuna vanaeide oma küpsem on. Eelmisel asjaolul mõjub aga esimene rohkem.

Maastikus on kõige tugevam esituse järele A. Logrinenko, kuidagi impressionistlikes suunas. Huuivitavim ta töist maastik järvede ja pilvetega, kus leitud matt toonide lainetus ja ühtesulamine.

A. Bergmann'ilt on ainult kolm maali, kuulravasti tahta ta selle eest kevadel lõpetades üllatada. Kuid need on küpsed, on sünges hall-pruun toonis, kuigi mitte akadeemilises mõistes. Bergmann on vastand Pärsimäele, kui viimane on eriliselt diskreet, peen, siis annab Bergmann vastupidise, robusti, naturalistilise, vast isegi selle vastikusega. Häa on akt.

Tähelepanu omab A. Iasmin'i portree nr. 19. Teosel on ilmet, kuid kas on selle kallal töötatud liig vähe või jälle liig kaua. Värvid ei ole puhtad.

Anna Haava.

15./3. oktoobril 1924 pühitses meie naisluuletaja.

Anna Haava oma 60-ne aastast sünnipäeva.

1888 a. ilmutas ta oma luuletuste esimese, 1890 a. teise ja 1897 a. kolmanda vihu.

1910 a. ilmuvad „Ristlained“.

1913 a. „Põhjamaa lapsed“.

1923 a. „Meie päevilt“.

1911 a. „Väikesed pildid Eestist“, jutustuste kogu.

Selle rikkaliku produktsiooni ja juba aastate rea tagasivaatel korraldati üle maa Anna Haava mälestusõhtuid, avaldati artikleid ajalehis, mis kinnitasid maa ja rahva üldist austust oma luuletaja vastu.

A. Siivard'i väljapanekuist küpsemad on nr. 206 ta 208. Ka käsitab sama õpilane kubistlisi motiive, kuid liig esile tükib skeem, jooneline struktuur. Värvid ei peida, ei uputa veel täiesti.

V. Rosenbergit nr. 191 ilus nature morte. Nimetaksin ka I. Nõmmiku maastikku nr. 142.

H. Markus omab tähelpanu oma isesuguse plakaat tehnikaga, mis nagu omamoodi läheneks neolimpionismile. Parem neist oleks nr. 118. Küpsemaks tooteks peaksin aga ta akvarellis portreed nr. 115 (?) Eriti ilmekas on Markus pliiaatsõe portreedes.

Skulptuuris on väljapanekuid Lind'ilt, Hallistelt, ja ilusalt, esimeselt kõige rohkem. Erilist siin allakriipsutada ei ole võimalik, kuid modelleerida osatakse.

On kooliaeg, ollakse paratamatult maestrode eeskujude, mõju all. Maastikudest kajastub kohati vastu K. Mägi, portreedes N. Trük, kuid teisiti oleks see ju raske ettekujutada.

Alles hiljem leitakse ju endid, ja vast on kunstniku looming järkjärguline enese otsimine ja enese leidmine ka väljast äratuste ja ärrituste kaasabil. Muidu ei saaks meie kõnelda üldse vooludest kunstis.

Kuid on käesolevas esituses ka enese leidmist, nimetagu siin kohal veel Bergmanni, ja on ka kunstnikulist aine läbitundmist, tundelist fibratsiooni, poeesiat — Pärsimäe töodes.

Aga hiljem või verem kangastub iga ühele ta oma tee, kus ollakse paratamatult üksik ja tee-rajaja. Säält algab ka siis tõeline looming.

I. Pert.

Eesti isiklik koosseis.

X. Krokodill.

1.

ELAVA VALUUTA KURSISEDEL.

(NB. Stabiilne juba mitmendat semestrit!)

Ylikooli börsplatsil

myygil igasugu praht:

naisi last liig palju valla,

nii et kurss neil kukkond alla,

hinnas rebaste kuid jaht,

tões ka kadakal ja matsil.

2.

ÕPILANE.

Viis — kui elumees,

neli — kabarees,

kolm — kui moesaks,

Siis, kui lähenes surm.

Üliõpilase päevikust.

Olin hoiatud kõige halvema ja paratamatuma vastu juba mõni aeg tagasi. Pole siis ime, et olen nüüd kõigiti ette valmistatud, rahulik, vast isegi külm suure, algava lõpmatu une eel õhtul. Ta tuleb siiski! Milliselt ta tuleb?

Kui oleks keegi, kes tooks lilli! Nüüd armastan neid, kui tooks keegi kevadlilli! Aga väljas on ju sügis. Puud poetavad kollaseid lehti. Udu tab ringi. Talumehed logistavad koormatega mudasel teel linna poole...

Aga säääl kaugel, säääl, kus alati kevad, üks säääl ole kevadlilli...

*

Igaüks oletab ja kujutab lõpu ette jõudes eneses ärkavat lõpmatu palju vastamata küsimusi, kahetsusi, leppimist kõigiga, luulelist arvete õiendamist, palveid, tänu, pisaraid, õnnistusi — kuid nii kujutatakse ainult. Need on elusinimete kujurikka mõtteleenu nägumused. Surijale aga on ootustestus, soovidest pettumus ja uned kaovad iseenesest ku täiesti tarbetud. Usun, see on tõelise reaalsuse nägemus, mis ei moonuta ümbrust mingusuguse sisemise priisimi läbi. Mõnu silme ees ei ole enam pettevõresid. Inimene näeb ainult kord tõelist reaalsust ja siis, kui sellest parajas-i lahku!

*

Väljas on rahu. Vist on õhtu, või on juba öö, et keegi enam ei söida. Või eksisin ma üldse varem, et all sõideti? Vast oli alati rahu.

Sees on ka nii rahulik.

Kas alati tuleb see, keda kõik kardavad ja kellest ükski mööda ei pääse, sarnases rahu?

Igal pool on rahu, ka sees nii kindel: lootuseruse usk, mis uskudest kõige kindlam, sest siia ei pääse ükski kahtlus.

kaks kuid teadmistaks,
yks on kord ja hool, —
null siis kogu kool.

3.

ÕPETAJA.

Heldeke, kui tark:
iga sõna — mark,
igal mõttel — kark.
Tooge ruttu hark,
et saaks pühit park!

4.

VAIMULIK RÕÖVKALA.

Palju viletsaid ja nõrku
elüvees läeb u su võrku,
säält neid sala neelab satik —
taevaliidu kaval latik.

5.

TURUKIRJANIK à la TIIBUS.

Häbil pole enam äärt!:
selleasemel et luua —

kirjanikku endas puua!
„Päevalehe“ lokku lyya!
RAHA!!! eest end narriks myya!
— see on tõesti võllaväärt!

6.

TARZANLIKUD KIRJANIKUD.

Isa joone pääl juhtkirju määrib,
tytred tõlkerämpsu joone all —
Kogu peres ahviseeme käärrib,
õnn, et kosilasi pole tal.

7.

AJAKIRJANIK.

Sugu poolest rebane —
laadi poolest labane,
näo teeb kui vaga lammas,
riigivaraste kuid sammam,
parlamenti haukuv hunt,
tagarluse totter tont.

(Järgneb.)

Aga miks aeg on nii aeglane ja väsitav? Isegi rõhuv. Oodates on ju aeg pikk. Kunagi pole tunnud, et aeg nii tapvalt on pikk.

Kui hää oleks naerda. Naer puhastab hinge. Kuid häbi oleks surmale vastu naerda. Teda peaks karima.

*

Ainult üks mõte nagu kibeleks. Elan linnaäärse väikese puumaja katusekambris. Trepid siia on nii kitsad. Ja üks pöörab ümber nurga. Ega siia sisse ei saa kanda puusärki.

Õigem, mis puutub see enam minusse. Vast tassivad surnukeha alla ja siis panevad puusärki. Aga seni? Seni võin lamada oma voodis. või põrandal ja ärasaate hommi-
kul ootaks tühi puusärk all.

Kuid siin lähaks rotid julgeks. Tõepoolest, ühe ööga näriksid nad näo läbi. Sööksid ära nina ja kõrvad. On olnud sarnaseid juhtumusi. See oleks hirmus.

Ei, rotid tuleks tingimata. Sellest peaksin ma kirja maha jätma, et surnukeha kohe viidagu välja ja pandagu puusärki. Kuid kuhu panna puusärk? Meil ei ole ühtki kuuri. All on väikesed korterid täis elanikke. Kes tahaks võõra surnu asetada keset oma tuba ja päevatööst väsinud perekonnaga öösel õudset unetust tunda?

Ei, seda ei tee keegi. Lollus, sellest ei tarvitse mul siiski mõelda.

*

Raha on ka nii väheks jäänd. Ehk kuna on mul teda olnud palju! Panen kõik kuvääri sisse. Kirjutaks juure, et ostke selle eest puusärk. Kuid seda mõistetakse ju iseseest.

Aga sellest ei jätku ju enam puusärgi ostuks!

Kui imelik surra ja muretseda enese surnukeha nagu kellegi võõra eest.

Kui imelik surra! Ja kuidas surra...? Tiisikusse... ja.

Aga mina suren ju naise pärast... naiiv mõelda! Rumalus oleks kõnelda sellest. Kes usuks seda? Endistes abitud romaani lõppes nii, et noormees armastas, pettus, otsis igalt poolt unustust, jäi tiisikusse ja suri.

Aga minuga juhtus ka midagi sarnast.

Ah, olen ikkagi üliõpilase verd! Armastasin hulluseni, siis läks nässu kõik. Lõin naerdes käega, naersin ja laulsin. Aga naer oli minu nutt ja pisarad — laul.

Tulin metsade, soode ja rabade takka. Tulin kui metsis, kes oskas ainult palju unistada.

Nägin naist, väga ilusat. Tal olid hallid silmad, ja mustad juuksed. Ta kandis neid lõigatult ja lokkis. Ta naeris palju ja tantsis hästi. Kuid ta tantsis ka paljudega.

Nägin, armusin. Võib olla, et armastas ka tema mind? Ise ajasin kõik sassi, olin liig kuum. Ta läks ja tantsis teise ja naeris. See teine oli palju elutargem. Nad mõlemad olid elutargemad kui mina.

Naersin ja laulsin. Aga südaõil käisin ta akende taga. Uskusin, et ta magab. Võimalik aga, et ta viibis tantsupidudel, armastas ka kõrtse...

Hommi-
kul vilkasin, ja häbenesin ennast.

Olin üliõpilane, siis tahtsin olla ka üliõpilaskult lõbus. Olingi. Usun, ma oleksin tast ehk vii nati üle jõudnud, kui leidsin, et olen haige.

Lund armastasin, sest sees oli liig palav ja lumest sain haiguse, valge tõve.

Kuid olgu, Jumal temaga. Aga ta oli ilus, Armastasin teda. Ta naeris hästi.

Stud. med. Jüri Rõuk †.

31. juulil s. a. suri Põltsvaere kihelkonnas EÜS-i liige stud. med. Jüri Rõuk üsna ootamatu kiirusega edenenud tiisikusse, mille paranemiseks juba näis olevat parimaid lootusi. Kuigi kadunu vähe oli esinenud avalikkusele, oli ta teatavas kitsamas ringis seda paremini tuntud hea sõbrana ja haruldaselt vastutuleliku seltsilisena, kelle abisse võis igalpool loota — arstiteadlase põhjanevad ja eriti sümpaatiat äratavad vürused!

Sünd. 1. juulil 1899 Tõrvaangul Võhma lähedal, sai ta hariduse Suure-Jaani kihelkonnakoolis ja Treffneri gümnaasiumis, mille lõpetas kevadel 1918 a. Keskkoolis oli ta parem sõber varasurnud Oskar Rootsmann, „Kahe alguse“ autor. Ülikooli avamise esimesel päeval astus Rõuk veel Tartu kooliõpilaste pataljoni sõdurina arstiteaduskonda ja oleks käesoleval aastal töö lõpetanud, kui kevadel alanud haigus poleks järsku võtnud saatusliku pöörde.

Isikuna kes oli kogu südamega oma alale andunud ja kellest koduümbruskonnale oleks saanud erakordselt tubli arst — oli ju lahkunud juba nüüdki koduvallas õige suur tasutu abi saajate ringkong, kuhu kuulusid kõik kellele ta jõust ja nõust kuidagi võis kasu olla —, kuid veel enam isikliku sõbrana leinab teda pikk rida ülikooli esimese, asutamismestri üliõpilasi ta enda ja muudest teaduskondadest. Ta on viiest eestikeelse ülikooli esimeste matriklite saajast esimene, keda enam pole. Sit ei terra levis!

A. O.

Oleks mõningaid asju õiendada, kuid ei suuda ennast sundida mõtteid koondama millegi pääle. Las mõte lendeda nii, nagu ta ise tahab. Tunnen, et ainult nüüd olen täiesti ja kõigist vaba.

Lepiksin praegu, võib olla kuulaksin isegi rahuldusega, kui õpetaja loeks midagi oma piiratud ja harilikust tagavarast. Vast ei paneks isegi tähele, kas loeb ta ainult raamatust, või kõneleb südamest, kas usub ise seda, mis kõneleb, või ei tarvitse kellelgi kuulnud uskuda.

Võib olla, oleksin isegi tänulik, kui meelitaks ta mu silmist alanduva pisara, kahjustuse.

On silmapilke, kus inimene kaotab enese väärlisuse ja näib narrina. Surma eel ollakse paratamatult nii.

Ei keegi püüa mu mõtet hoida tõsisel küsimustel. Vast on minu lõpp selle tõttu üks õnnelikumaist?

Ei tarvitse mul seega kaasatunda sõbra kurbusele, ega näha armsama pisaraid. Kus viibid sa praegu? Jood kellegiga kodus koos veel teed? Või istute teatri esimestes ridades? Või suitsetate kõrtsi hallis viinas õllepudelite ees?

Või ehk näed sa praegu ilusat und? . . . Muinasjuttu jõulupuust? . . . Palvetaksid sa praegu, oleksid mu hinge ingel, mu igaviku teekäigu õnnistaja . . .

Kui tänulik olen ma kõigile kibedusile, mis kaasa aitavad, et kõik saabus nii, nagu praegu on. Ja mis olemas on, eks pea seda võtma, kui paratamatist.

Akadeemiline Kirjandusühingu Kujutava Kunsti Toimkond.

Kunst ja kirjandus sammuvad ikka käsikäes. Sellepärast on loomulik, et A. K. Ü. ka kunstilise huviala arendamise oma ülesandeks on teinud. Selleks moodustus sügissemestri algul A. K. Ü. juure Kujutava Kunsti Toimkond, mis enese ümber püüab koondada kujutava kunsti eriharrastajaid. Meie ülikoolis on kaunike kogu üliõpilasi, kellel kunstiajalugu suuremas ehk vähemas ulatuses õpiaineks on. Kuna praegu õppetool vakantne, on need täbaras seisukorras. Sellepärast tundub eriti vajadust luua sidet kunstiajaloolaste vahel, et omada töötamisvõimalust ühiste huvide alusel. Iseseisva organisatsiooni loomiseks on nende grupp siiski nõrk ja A. K. Ü. tiiva all avanevad sama soodsad tegutsemisvõimalused. Kujutava Kunsti Toimkond püüab selle eest hoolitseda, et kunstilised huvid ja tegutsemine kunstiajaloo meie ülikooli juures päris soiku ei jääks. Selleks korraldab Toimkond referaate ja ettekandeid, millega juba algust tehtud. Tähtsamate Toimkonna ülesannete hulka kuulub eestikeelsete kunstiajalooliste oskussõnade loomine, millede puudus end igal sammul tunda annab. Selleks on juba moodustatud komisjon, kes lähemal ajal oma tööd algab. K. K. Toimkond tahab ka osa võtta kõigist aktuaalse iseloomuga küsimustest kunsti alal, arvustada kunstinäitusi, võtta kõne alla uut ilmuvat kunstikirjandust j. n. e.

Aga vana isa sääil soode ja rabade taga! Ta jäi ootama mind tagasi. Oleks olnud ilusam, kui oleks ta varem surnud, kui oma ootuse tühistama peab. Ega ole see ka kerge kahele nooremale õele, kellede toeks pidi saama suur vend

Ema viidi hobustel kiriku juure ja samal õhtul lahkusin ka mina soode ja rabade tagant, et suurena kord pöörata koju tagasi. Loomulikult olid siis kõik kurvad. Ema mat-tes kangastusid mu silme ette uued puhangud. Tean, seda sama ja veel rohkem lootsid minu mahajääjad. Raske oli elada soodes, rabade taga. Mina pidin silla ehitama sügavamasse maa soppa.

Aga ma olin õppind ainult unistama. Nägin ilusat naist . . . Laulsin kõrtsides joodikud nutma, aga enesel polnud pisaraid.

Ei tahaks, et kodused minust veel midagi teada saaksid. See lõök oleks neile raske. Vast peaksin kirjutama, et vaigitagu, maetagu minu siia.

Kuid miks petta neid ilmaagse ootusega.

Meil on palju rabasid, suuri mädasoid. Sinna las uputavad mu surnukeha, ja paljud isad uputavad veel neisse meie soodesse omi poegi, kuni kiikuvad mädasood muutuvad viljakandvateks põldudeks.

Naani.

Oma tegevust algas K. K. Toimkoed 7, X. 24 avaliku ettekannete õhtuse uues hoones.

A. K. Ü. juhataja prof. G. Suits pidas sissejuhatava kõne, tutvustas uut Toimkonda ja selgitades kunsti ning kirjanduse suhtumist.

Herra Dr. Rudrauf kõneleb Camille Corost (1796 - 1875) kui maastikumaalijast. Tema nooruspõlve tööd eralduvad kaasaeglaste romantikute omist motiivi lihtsa edasiandmisviisi poolest. Alles hilisemast ajast on pärit need lüürilised maasüüed, mida meie harjunud oleme Corot toodangule eriti iseloomustavaks pidama — väikesed inimfiguurid suurte puie varjus. Kõneleja seletas samast dekoratiivset käsitlust osalt teatri mõjuga. Corot oli suur näite- ja balletikunsti harrastaja.

Harilikult kujutas kunstnik neid meeleolulisi motiive õrnas hommiku päikeses. Graatsia ja peene koloriidi tõttu lähenevad Corot töid Prantsus rokoko-semmeistri Watteau töödele. Ka kunstniku viimaste eluaastate toodangus väljendub endine värskus ja meeleolurikkus.

Üliõp. Jaan Pert esitab oma referaadis: „Tähtsamad momendid modern kunsti arengus“ — läbilõike impressionismist, kubismist, ja ekspressionismist.

Prantsusmaa on sammuunud viimastel aastasadadel loomingu eesrinnas. Siin saabub 60—70 aastate vahel uus kunstivool — impressionism

mis vastolus kõige vanaga ja mille esimene meister Edouard Mane. Teda jälgivad Claude Monet, Sisley, Renoir, Bazille ja teised. Paarkümmed aastat kestab impressionismi võitlus vanaga — kuni umb. 1894 ta selle üle võidu saab.

Käesoleva aastasaja algul — uued otsimised. Cezanne avab siin uue tee, ja saab seega uue kunstivoolu isaks. Suuremad kubismi meistrid: Picasso, Braque, Delaunay ja Le Fauconnier. 1910—11 a. saab kubism Prantsusmaa domineerivaks vooluks. Ekspressionism areneb lõpulikult välja Saksamaal. Suurema tähtsuse tema arengus omavad — prantslased Gauguin ja Matisse, norralane Munch, shveitslane Hodler ja hollandlane van Gogh. Saksamaal areneb uue otsimine mitmes tsentris: Dresdenis — „Brücke“, Münchenis — „Neuer Künstlerverein“ ja „Blaue Reiter“, Berliinis kunstinäitus „Sturm“. 1917 a. peetakse Saksamaal ekspressionismi võiduaastaks impressionismi üle.

Mõlemad kõnelejad illustreerisid omi ettekandeid udupiltega.

17. X. 24. Oli K. K. Toimkonna omavahe-line ettekannete õhtu. Üliõp. G. Saar kõneles Põltsamaa lossist. Üliõp. H. Saarmann andis arvustava ülevaate kunstikooli „Pallase“ tööde näitusest.

E. M.

Organisatsioonide teated.

Ilmvaatelistes küsimustega

ligemaks tutvumiseks ja neis oma seisukoha selgitamisel seks alustas E. Y. S. „Veljesto“ käesoleval sügisesüsteematailise referaatide seeria n. n. „ilmvaatelistes õpiringi“, mille tööst aktiivselt osavõtma liikmed kel see võimalik, end terveks õpiaastaks ette on kohustanud.

„Õpiringi“ töökavva on pyyt koondada kõige tähtsamad ja yldisemad meie elu ja kultuuri probleemid, milledes iga haritud inime varem või hiljem, teadlikult ja selgelt või teadmata ja ebamääraselt mingile oma vaatele peab jõudma ja milledge käsitus seega võimalikult yldist huvi pakub. Käesolevaks õpiaastaks on selle järgi ette näatud 38 referaati, mis omavahelt seotult miski teatava terviku moodustaksid. Yldiseks nõudeks referaatidele poleks seega pärast mitte, et nad kes teab kui üksikasjalised ja põhilikud, „teaduslikud“, oleks, vaid et nad probleemid võimalikult selgelt, akuutselt ja aktuaalselt yles seaksid, kõige tähtsamad võimalikud seisukohad ~~na~~ näitaksid, ja ka referend

oma vaate avaldaksid. Viimasest peab referent andma kokkuvõtlikud teesid, mis paar päeva enne ettekannet välja pannakse, et teistel osavõtjail võimalus oleks nendega tutvuda ja end läbirääkimisteks ette valmistada. Ette nähtud referaatide, mille üksikasjalisemat sisaldust ja seks juhataet kirjandust siinkohal muidugi ruumi pole esitada, pääteemid on lyhidalt järgmised:

I. Yldilmavaade.

1. Ilmvaate mõiste, tähtsus ja vajalik sisaldus.
2. Ilmvaate alused ja yldmaksvus.
3. Hingeelulised põhiprobleemid.
4. Kosmoloogilised põhiprobleemid.
5. Bioloogilised põhiprobleemid.
6. Kultuuri ja evolutsiooni mõiste ja põhiprobleemid.

II. Religioou.

7. Religioonsete tunnete olemus ja tähendus.
8. Eri religioonsete voolud ja usud.
9. Ristiusu olemus, osa ajaloo ja praegune seisukord.
10. Usk ja kirik Eestis.

III. Yhiskond.

11. Isik ja yhiskond.
12. Yhiskonna chitus ja valmistusõpetuse põhiprobleemid.
13. Kapitalism või sotsialism?

14. Sotsiaalse võtluse taktika; demokraatia või diktaatuur?
15. Eesti rahvamajanduse seisukorrast ja ylesandeist.
16. Eesti poliitiliste parteide programmid ja tegevus.
17. Maailmapoliitilised põhiprobleemid.
18. Rahvuskysimus yldpoliitilise ja kultuurprobleemina
19. Tõu- ja hõnnukysimus.
20. Naiskysimus.
21. Eri sugupoolte vahekord.

IV. Vaimline kultuur.

22. Rahvakultuuri põhiprobleemid.
23. Eesti sennine kultuurpoliitika.
24. Meie teadusliku kultuuri probleemid.
25. Mõned tähtsamad yldkult asutused ja teostused.
26. Keeleuudendusest.
27. Kirjanik ja kunsti olemus ja ylesanded.
28. Kirj. ja kunsti eristilid ja nende hindamine.
29. Eesti kirjandusliku kultuuri seisukord ja vajadused.

V. Kasvatuskysimus.

30. Kool ja nooruskultuur.
31. Noorsooliikumine.
32. Yliõpilaspoliitika.

VI. Isiklik elukorraldus.

33. Isikukultuuri põhinõuded.
34. Enesekasvatuse võimalused ja teed.
35. Isiku ja seltskonna vahekord.
36. Tervishoid, kehakultuur ja elureformid.
37. Modern elutunne.
38. Yldkokkuvõte.

Muidugi võib võimaluse korral esitatud teemidest yhendada ka mitmeid yheks referaadiks kui ka mõnesuguseid uusi vajalisi pãateemisi.

„Õpiringi“ tööd korraldab ja juhtb sellekohane toimkond, kuhu kuuluvad A. Anni, A. Elango ja A. Palm. Koosolekud on kord nädalas, tavalisti pyhapãeviti. Seni on esitatud referaadid (1) yldilmavaatest ja (3) religioosist — A. Koorti ja (2) hingeelulistest probleemidest — E. Raudsepa poolt, mis kõik suurt huvi on äratand ja mitmetunnilised mõttevahetused esile kutsund. Edasi järgnevad referaadid P. Viidingult, J. Portilt, A. Elangolt, A. Annilt, A. Kivikaselt, A. Oraselt, H. Sardolt, M. Lepikult, V. Mägistelt j. t. A. P.

Stipendiumide määramine ja õpperahast vabastamine.

Käesoleval semestril on ülikooli määrsunnmadest stipendiumid määratud 110 üliõpilasele, nimelt: usuteaduskonn. — 2, õigusteaduskonnas — 24, kaubandusosakonnas — 24, arstiteaduskonnas — 17, filosoofiateaduskonnas — 15, matemaat.-loodusteadusk. — 17, loomaarstiteaduskonnas — 3, põllumajandusteaduskonnas — 8.

Stipendiumid on à 12.000, 8.000 ja 4.000 m. aastas ja määratud selleks semestriks.

Kõik need stipendiaadid on õppemaksust eo ipso vabastatud.

Õpperahast vabastati: usuteadusk. — 17 üliõp., õigusteaduskonnak — 68, kaubandusosak. — 95, arstiteaduskonnas — 100, filosoofiateaduskonnas — 111, mat.-loodusteadusk. — 138, loomaarstiteadusk. — 24, põllumajandusteadusk. — 31, kokku 584 üliõpilast.

Vabastute arv tõuseb 694 peale, kui 110 stipendiaati siia juure arvata.

Erastipendiumide, resp. abirahade vääri- liseks arvati:

Tallinna linna stip.: E. Muuk, E. Peschel, B. Tomason — fil. teadusk., H. Neumann — kaub.-osak. H. Mõttus, A. Tilk, J. Vilde — arstiteadusk., H. Ahlberg, E. Trilljärv, Aug. Viidik, T. Koern ja Joh. Prahm — mat.-loodusteadusk.; Eesti farmatsõitide ühisuse abiraha — Eh. Volmer; Lääne maak stip.: A. Haak — med. vet., J. Kuuse — rer. silv.: Viru maak. stip.: A. Sagorodny — med. vet., E. Ant, J. Martin — agr.; Saaremaa maak. stip.: A. Koov — med. vet.; Viljandi maak. stip.: V. Naha, K. Oskar, M. Ant, — agr.; Pärnu maak. stip.: P. Kind — agr.; Harju maak. stip.: A. Muuga; A. Ruderström — agr.; Metsade peavalitsuse stip., E. Riedel, A. Roots.

Teated.

Õigusteaduskonna dekaani prof. N. Maimi tagasiastumise pärast on ülikooli kuraatori poolt volitatud teaduskonna dekaani kohuseid täitma kuni haridusministri kihnt seni prof. J. Uluots, arvates 14. okt. s. a.

Ametisse kinnitatud on ülikoli valitsuse poolt üheks aastaks edasi: Sisehaiguste hospitaal-kliiniku noorem assistent, Drnd. A. Arrak, naistekliiniku noorem assistent Drnd R. Kleitsmann.

Dr. Theodor Soans määrati vaimuhaigete kliiniku nooremaks assistendiks.

Magister pharmaciae astme vääri- liseks tunnustati farmaatsia osakonna lõpetajad Jaan Mägi ja Mihkel Öunmann.

Petserimaa üliõp. abiandmise kassa on muudetud „Petserimaa üliõpilaste seltsiks“. Seltsil on omad värvid: violett-hõhe-punane.

Õppetegevus veteroloogias on käesoleval semestril mat.-loodusteaduskonna poolt nii korraldatud, et praktikumi juhatus annab hra inspektor G. Pimenov, kuna assisteerivad J. Sütt ja E. Mahlmann.

Ülikooli lõpetasid Johannes Hüsse ja Karl Kask — magister chemiae astmega.

Aleks. Lagus kinnitati statistika-ökonomilise kabineti nooremaks assistendiks.

Üleskutse.

Soovides huvi tõsta „Üliõpilaslehe“ vastu, on mõeldud sisule anda kergem ja paenduvam ilme.

Selletõttu pühendab „Üleõpilasleht“ osa omast ruumist ilukirjandusele, et seega avalikusele pääseksid üliõpilaskonna sügavamaid, sisemaid tuikeid ja otsimisi. Seega oleks ka võib olla ajakirja väärtus positiivsem.

Peaksime nägema juba õhutuste, teoreetiliste eritluste tagajärgi üliõpilaskõsibusis, kuid

ollakse liig alguse ligi. Ka uusi küsimusi kasvab pääle. Seepärast ootab „Üliõpilasleht“ kaasvõitlejailt artikleid igalt alalt, milles käsitatakse üliõpilase elu.

Ulatame ka väljaspoole akadeemilist õhkkonda, sest sõnavõttu on igale poole vaja ja mida kaugemale ja mõjuvamalt see kostab, eks selles peakski ilmema akadeemilise ajakirja väärtus.

Sellepärast püüame jälgida meie kultuurarengu suuna, nii palju kui see käesoleval korral võimalik ja kui palju käesolevad raamid lubavad.

Meil on oma avalik häälekandja, meile on tähtsam, kui kellelegi muile, mis ja kuidas sünnib väljas — ja lubamatu oleks siis passiivseks päältvaatajaks jääda.

Lõpuks kutsume veel ksv! üles toetama kaastööga „Üliõpilaslehte“ ja ka tellima endile seda. Oleme liig ära rippuvad ainelisest survest, kuid meie suure üliõpiskogu juures tohiks loota käesoleva üld ettevõttele vääriilist toetust.

Trükivead.

Üliõpilasleht Nr. 8, 9. X. 24, artikkel „Üliõpilaste karskus selts“.

lhk.	veerg	rida	trükitud	peab olema
117	1	10	rädalad	rädalad
118	1	19	sedä	selleks
"	"	26	kannatus	kasvatus
"	"	1	Tema	Terve
"	"	2	harmooniline isiku	harmoonilise isiku
"	"	5	arenemise ja	arendamisega,
"	"	16	tugeval	tuleviku
"	"	26	huvitamiseks	levitamiseks

Vastutav toimetaja: **Gustav Saar.**

Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Edustus.**

Kino

„Ideal'i“

eeskava

23. oktoobr. — 6. novembr. s. a.

K. Figdor'i kuulsa romaani

„Maailma käskijanna“

järele

Dshoe May poolt lavastatud kinokunsti suurteosed:

- 1) Hiina avaliku maja ohver.
- 2) Maud Gregordsi elulugu.
- 3) Ravvin Kuan-Fu.
- 4) Makombe kuningas.

Peasos: Suurim kuulsus MIA MAY.

Teatan oma austatud töötarvitajatele, et olen oma

juuksetööstuse-äri

üleviinud Riia tänavast nr. 23 Jaani tänavasse nr. 7, kohvik Werner'i kõrval

Kõige austusega

F. MEINBERG

I kl. juuksetööstuse - äri

A. Raud

Asutatud 1911. aastal.

Äris töötavad ainult I klassi väljaõppinud jõud. Töö kiire, puhas ja korralik.

Jaani tän. nr. 8 Barklai platsi taga, K. Unger'i äri kõrval.

Üliõpilaslehte

Eesti Üliõpilaskonna häälekandjat võite tellida Vabariigi **kõigi postiasutuste kaudu**

Saapatööstus ja -kauplus

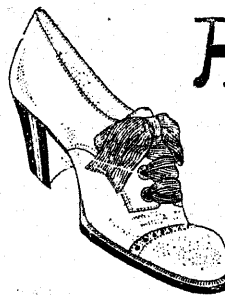
A. Jossset

asut. 1895 a.

Tartus, Küüni tän. 4

soovitab

jalanõusid

Kõrges headuses ning täie-
liiku vastutusega töö eest

Estoking
Tallinn

Tartu ladu: Suurturg nr. 10.
Paremate jalanõude ja kalosside odavam ostukoht.

OSKAR LUIK

Tartus, Rüütli uul. 6

Suur väljavalik igasugu kirjutusmaterjaale, koolitarbeid, kirjutuslaude, karnituure ja iluasju, kontori tarbeasju, igasugu paber, pappi jne. — Oma manguasjade, mängude ja kirjutusmaterjalide tööstus. — Võistlemata odavad hinnad!

Moodsam, täielikum ja odavam

juuksetööstuse - äri
Eesti

Tartus, Jaani tän. 16, Raatuse taga.
Telefon 6-43.

Daamide, herrade ja teaatri coiffeur-salongid. Manicure.

Äris ainult esimese järgu tööjõud. Eeskujulik puhtus. Jootraha ei võeta.

Austusega **J. Luksep.**

Pesukoda „Ilus“

Rüütli tän. nr. 19

võtab kraed, triikpesu ja pesu pesemiseks ja triikimiseks vastu. Pesu saab pestud lehelisega ja seebiga, triigitud ilma kloorita. Töö korralik ja puhas.

Hinnad mõõdukad.

Osa-ühisuse
LINDA

Suurturg 2 Kohvik Suurturg 2
Telefon 4-83

Eesti seltskonna parem kohtamispaik

Alati saadaval kõiksugu kondiitri saadusi

Tellimisi täidetakse korralikult

KOHVIK-SÖÖGISAAL

„TSENTRAAL“

Rüütli tän. nr. 1

soovitab hommiku- lõuna- ja õhtusööke ja kõiksuguseid alkoholita karastavaid jooke

Maitsevaid lõuna- ja õhtusööke

soovitab söögimaja Aleksandri tän. nr. 2, teisel korral.

Ka võib kuuviisi sööke saada.

Soovitan suures väljavalikus mõõdukate hinnadega oma ja väljamaa

tualetseepi, puudrid, lõhnaõli

Eau de Cologne

hambaharju ja hambapastad, näokreemid ja brillantine, tualetasjad, vammid, matschalkad, head saapamääret jne. jne.

Rohu, värvi ja parfümeeria kauba ladu

Prov. Jul. Himmelhoch

3 Aleksandri tän. 3